

SLOVENSKI JEZIK V VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNIH USTANOVAH V MANJŠINSKEM PROSTORU

Damjana Kern

Filozofska fakulteta, Ljubljana

UDK 376.1-054.57:811.163.6'242(436.5+450.36+439=163.6)

Prispevek pregledno predstavi možnosti za učenje slovenščine v okviru manjšinskega šolstva ter različne modele izobraževanja v manjšinskih vzgojno-izobraževalnih ustanovah. Upoštevana je celotna izobraževalna vertikala: od vrtca do visokošolskega in univerzitetnega izobraževanja. Predstavljeno je šolstvo na avstrijskem Koroškem, slovenske šole na Tržaškem in Goriškem, slovensko šolstvo v Benečiji, prav tako pa tudi prisotnost slovenskega jezika in problematika narodnostnih šol v Porabju.

pouk slovenščine, manjšinsko šolstvo, avstrijska Koroška, slovenska šola v Italiji, Porabje

The article offers a overview of the opportunities for learning Slovene within minority educational systems and the various models of education in minority educational institutions. The complete educational span is considered: from nursery school to university level. The educational system of Austrian Carinthia and Slovene language education in Italy are presented, as well as the presence of Slovene and the question of minority group education in the Porabje region.

Slovene as a school subject, minority education, Austrian Carinthia, Slovene language education in Italy, the Porabje region

1 Uvod

Vzgojno-izobraževalni sistem v manjšinskem prostoru sodi med ključne razvojne dejavnike narodnih manjšin. V območjih kulturnega stika, kjer sobivata dve kulturi in dva jezika, ki v družbi (večinoma) uživata različen položaj in ugled, vzgojno-izobraževalne institucije namreč nimajo le funkcije pridobivanja splošnega in poklicnega znanja, temveč pomembno prispevajo k oblikovanju in varovanju identitete ter zagotavljanju socialnega in demografskega razvoja manjšine, hkrati pa imajo izjemno pomembno vlogo pri usvajanju, razvijanju in ohranjanju manjšinske materinščine.

Razlike v sedanjem pravnem položaju, umeščenosti manjšinskega šolstva v splošni sistem vzgoje in izobraževanja v Avstriji, Italiji in na Madžarskem ter različna organiziranost in

razvejanost institucij, ki v manjšinskem prostoru nudijo možnosti za učenje in poučevanje slovenskega jezika, so odraz razvoja v različnih zgodovinskih, družbenopolitičnih in družbenogospodarskih okoliščinah. V nadaljevanju prispevka želim pregledno predstaviti možnosti za učenje slovenščine v okviru manjšinskega šolstva, možnosti za študij slovenskega jezika, različne modele izobraževanja ter položaj slovenščine kot učnega jezika in učnega predmeta znotraj njih na avstrijskem Koroškem, v Italiji in v Porabju.

2 Slovenske šole na avstrijskem Koroškem

Učenje slovenščine ima na Koroškem precej pomembno institucionalno mesto, saj šolski sistem omogoča učenje slovenščine v različnih oblikah na vseh šolskih stopnjah: v

otroškem vrtcu, v ljudski šoli,¹ glavni šoli,² splošnoizobraževalnih šolah³ in poklicnoizobraževalnih šolah.⁴ Pravni temelj dvojezičnemu izobraževanju daje 7. člen Avstrijske državne pogodbe, ureja pa ga Zakon o manjšinskem šolstvu. Uradni predpisi so znotraj posameznih institucij realizirani ponekod v večji, drugod v manjši meri.

Predšolska vzgoja v Avstriji ni del šolske vzgoje, zato dvojezičnim vrtcem ne pripadajo enake pravice kot šolam.⁵ Zakon o predšolskih varstvenih in vzgojnih ustanovah niti pri zadostnem številu prijav ne predvideva obveznega ustanavljanja dvojezičnih otroških vrtcev oziroma skupin (kot je to npr. na področju obveznega šolstva), možno pa je, da zasebni investitorji oziroma tudi javnopravni subjekti prostovoljno ustanavljajo otroške vrtce. Tako je v resnici situacija z odpiranjem vrtcev na jezikovno mešanem ozemlju precej odvisna od dobre volje lokalnih oblasti, slovenskih organizacij, staršev in posameznikov. Na takšen ali drugačen način ustanovljene otroške vrtce na Koroškem pa naj bi dežela finančno podpirala, če le izpolnjujejo zakonsko predpisane pogoje (najmanj 15 prijavljenih otrok v skupini).⁶

Splošna šolska obveznost se v Avstriji začne po dopolnjenem šestem letu starosti z ljudsko šolo, ki v avstrijskem šolskem sistemu predstavlja prva štiri šolska leta in je za vse

skupna. Mogoče je ustanavljati ljudske šole, ljudskošolske razrede in znotraj razredov oddelke z nemškim in s slovenskim učnim jezikom, saj je po zakonu dvojezični pouk pravica, ki jo za vsakega šoloobveznega otroka lahko uveljavijo starši. To pomeni, da naj bi tisti otroci, ki jih starši s posebno prijavnico prijavijo k dvojezičnemu pouku, v prvih štirih razredih poslušali pouk pri vseh predmetih v približno enakem obsegu v slovenskem in nemškem jeziku. Dvojezični pouk lahko poteka v t. i. integriranih razredih, kjer prijavitelj in neprijavitelj otroke skupaj poučujeta dvojezični razredni učitelj in enojezični dodatni učitelj. Če so prijavitelj vsi otroci v razredu, pa jih poučuje samo dvojezični učitelj. Poleg prijave k dvojezičnemu pouku obstaja tudi možnost, da v ljudskih šolah starši svoje otroke prijavijo k pouku slovenščine kot neobvezne vaje, kar pomeni, da se znanja slovenščine ne ocenjuje, udeležba pri pouku pa se vpiše v polletno šolsko obvestilo oziroma v letno spričevalo.⁷

Po končani četrti šolski stopnji v ljudski šoli se šolarji odločijo ali za štiriletno glavno šolo, ki je po učni praksi manj zahtevna, ali pa za šolanje na gimnaziji.⁸ Tu se slovenščina največkrat čisto umakne, saj zakon predvideva kot dvojezična samo prva štiri leta, nato pa učni jezik postane izključno nemščina. Učenci se lahko prijavijo k slovenskemu jeziku kot

- 1 Ljudske šole na Koroškem ustrezajo razredni stopnji nekdanje slovenske osemletke – od prvega do četrtega razreda osnovne šole.
- 2 Glavne šole na Koroškem ustrezajo predmetni stopnji nekdanje slovenske osemletke – od petega do osmega razreda osnovne šole, lahko pa se na tej stopnji otroke vpiše tudi v nižjo stopnjo gimnazije.
- 3 Med splošnoizobraževalne šole na Koroškem spadajo: a) osemletne gimnazije, ki vključujejo višjo in nižjo stopnjo, b) štiriletne gimnazije, ki vključujejo le učence zadnjih štirih razredov.
- 4 Poklicnoizobraževalne šole so trgoveške akademije, višji tehniški zavodi in obrtni učni zavodi, ki so večinoma petletni.
- 5 V šolskem letu 2008/09 je na južnem Koroškem možnost predšolske vzgoje v slovenščini nudilo devet zasebnih in osem javnih občinskih vrtcev.
- 6 Koroški zakon o skladu za otroške vrtce KKGFG.
- 7 V šolskem letu 2008/09 je na območju veljavnosti zakona o dvojezičnem šolstvu na avstrijskem Koroškem delovalo 74 ljudskih šol, kjer se je 1853 otrok poleg nemščine učilo tudi slovenščino. Skupaj z dvema ljudskima šolama v Celovcu (to sta: javna dvojezična ljudska šola in privatna dvojezična ljudska šola Mohorjeve družbe v Celovcu, ki se nahajata izven območja veljavnosti manjšinskega šolskega zakona) je bilo k dvojezičnemu pouku prijavljenih 2043 otrok (0,67 % več kot v šolskem letu 2007/08).
- 8 Na gimnaziji lahko dokončajo štiri razrede (t. i. nižjo stopnjo) in se nato preusmerijo ali pa nadaljujejo šolanje na višji stopnji gimnazije in po osmih letih opravljajo maturo.

dodatnemu obveznemu predmetu, kot alternativnemu obveznemu predmetu ali izbirnemu predmetu.⁹ Izjema na tej stopnji šolanja je nižja stopnja na Zvezni in zvezni realni gimnaziji za Slovence v Celovcu, kjer je slovenščina (edini) učni jezik pri vseh predmetih.

Nadaljnjo možnost menjave šolskega tipa in s tem učnega jezika imajo učenci po zaključeni osmi šolski stopnji, torej po četrtem razredu glavne šole ali gimnazije, ko se lahko odločijo za obisk šol s poudarkom na splošni ali poklicni izobrazbi. Manjšinsko šolstvo na tej stopnji (od leta 1957) ponuja šolanje na višji stopnji Zvezne in zvezne realne gimnazije za Slovence v Celovcu,¹⁰ kjer pouk pri vseh predmetih poteka v slovenskem jeziku. Dvojezično pa poteka pouk na petletni Dvojezični trgovski akademiji,¹¹ ustanovljeni jeseni 1990 v Celovcu, ter od leta 1989 na petletni Višji šoli za gospodarske poklice v Št. Petru pri Št. Jakobu v Rožu.¹² Na obeh šolah sta nemški in slovenski jezik enakovredna jezika in izmenjujejo se (mesečna) obdobja, ko je učni jezik pri vseh predmetih slovenščina oziroma nemščina. Višja šola za gospodarske poklice v Št. Petru ponuja tudi možnost vpisa v enoletno gospodarsko strokovno šolo,¹³ kjer je slovenščina obvezni učni predmet. Slovenski jezik ponujajo tudi na nekaterih drugih (nemanjšinskih) splošnoizobraževalnih in poklicnih srednjih in višjih šolah na Koroškem, kjer slovenščino poučujejo fakultativno (v Velikovcu na gimnaziji

in trgovski akademiji, prav tako pa tudi v Wolfsbergu, Beljaku in Celovcu).

Visoko izobrazbo s predmetom slovenščina ponuja Pedagoška visoka šola (Pädagogische Hochschule)¹⁴ v Celovcu, kjer ima slovenščina pri izobraževanju dvojezičnih učiteljc in učiteljev za ljudske in glavne šole status dodatne izobrazbe. Gre predvsem za strokovno (ne le jezikovno) izobraževanje oz. za triletni akademski študijski tečaj z dodatnimi urami, ki obsega tri področja, to so didaktika (s šolsko prakso), jezik in književnost. Slovenščino je mogoče študirati kot diplomski študij ali pedagoški študij na univerzi v Celovcu, seveda pa tudi na drugih oddelkih slavistike v Avstriji.

3 Slovenske šole v Italiji

V Italiji sestavljajo mrežo vzgojno-izobraževalnih ustanov s slovenskim jezikom tri različne stopnje šol: didaktična ravnateljstva s slovenskim učnim jezikom, ki združujejo vrtec (za otroke 3–6 let starosti) in petletno osnovno šolo,¹⁵ triletno nižje srednje šole s slovenskim učnim jezikom¹⁶ in petletne višje srednje šole s slovenskim učnim jezikom.¹⁷ Didaktična ravnateljstva in nižje srednje šole se združujejo v večstopenjske šole. Z odlokom predsednika republike Italije se slovenskim šolam priznava avtonomija, tudi če niso dosežene predvidene minimalne številčne razsežnosti na ravni posameznega ravnateljstva.¹⁸ Obstoječi

9 Slovenski pouk na sekundarni stopnji je v šolskem letu 2008/09 obiskovalo 337 učenek in učencev na 15 glavnih šolah.

10 Zvezno gimnazijo in zvezno realno gimnazijo za Slovence je v šolskem letu 2008/09 obiskovalo 535 učenek in učencev.

11 Na Dvojezično zvezno trgovsko akademijo je bilo v šolskem letu 2008/09 vpisanih 161 učenek in učencev.

12 Več o šoli v Kern 2009: 55–71.

13 Na privatno Višjo šolo za gospodarske poklice v Št. Petru je bilo v šolskem letu 2008/09 vpisanih 133 učenek in učencev.

14 Nekdanja Pedagoška akademija in Zvezni pedagoški inštitut sta se spojila v Pedagoško visoko šolo (Pädagogische Hochschule).

15 V šolskem sistemu v Sloveniji bi to pomenilo razredno stopnjo osnovne šole.

16 V šolskem sistemu v Sloveniji bi to pomenilo predmetno stopnjo osnovne šole.

17 V šolskem sistemu v Sloveniji bi to pomenilo srednjo šolo.

18 Didaktična ravnateljstva imajo svoj sedež v Dolini, na Opčinah, v Nabrežini, pri sv. Ivanu ter pri Sv. Jakobu v Trstu in v Gorici.

podatki kažejo, da vse stopnje slovenskih šol, od vrta do mature, na Tržaškem, Goriškem in v Videmski pokrajini v zadnjih letih obiskuje okoli 3600 otrok.

Na omenjenih inštitucijah poteka pouk po dveh različnih modelih. Na Tržaškem in Goriškem gre za šole s slovenskim učnim jezikom, drugačna pa je dvojezična šola, ki deluje le v Špetru na Videmskem.

Na Tržaškem in Goriškem je trenutni izobraževalni sistem organiziran po načelu »toga« ločenega modela, ki vzdržuje vzporeden soobstoj popolnoma italijanskih in popolnoma slovenskih institucij. Slovenske šole v Goriški in Tržaški pokrajini tako niso dvojezične, ampak »ločene« šole. Slovenščina je v slovenskih šolah trenutno učni jezik pri vseh predmetih in ima status prvega jezika, medtem ko je italijanščina izbirni tuji jezik. To velja tudi za italijansko srednje šolstvo, kjer je slovenščina izbirni predmet.

V Tržaški pokrajini delujejo: Didaktično ravnateljstvo pri Sv. Ivanu,¹⁹ Didaktično ravnateljstvo na Opčinah, Didaktično ravnateljstvo Nabrežina, Didaktično ravnateljstvo Dolina, Večstopenjska šola Sv. Jakob. Poleg tega imajo na Tržaškem pet državnih srednjih šol: Državna srednja šola Igo Gruden, Državna srednja šola Ivan Cankar, Državna srednja šola Sv. Ciril in Metod, Državna srednja šola Simon Gregorčič, Državna srednja šola Srečko Kosovel.

V Goriški pokrajini delujeta: Didaktično ravnateljstvo v Gorici (ki se je s šolskim letom 2009/10 uradno združilo z ravnateljstvom nižje srednje šole Ivan Trinko v Večstopenjsko šolo s slovenskim učnim jezikom v Gorici) in Večstopenjska šola s slovenskim učnim jezikom v Doberdolu.

Srednješolsko izobraževanje na Tržaškem poteka na štirih višjih srednjih šolah: Pedagoški licej Anton Martin Slomšek in Klasični

znanstveni licej France Prešeren, ki imata gimnazijski program s klasičnim, naravoslovnim, matematično-fizikalnim, jezikovnim, pedagoškim in družboslovnim oddelkom, Strokovni zavod za industrijo in obrt Jožef Štefan, ki je strojno, elektronsko in biokemijsko usmerjen, ter Trgovski tehnični zavod Žiga Zois, ki ima oddelek za geometre in geodetske tehnike.

V Gorici sta višji srednji šoli dve, t. i. licej z gimnazijskim programom ima klasični in naravoslovno-družboslovni oddelek, kjer so dijaki pri splošnoizobraževalnih predmetih v eni paralelki in se razdelijo v dve skupini le pri predmetih, kjer se odraža specifična posamezne smeri, na poklicnem zavodu pa sta trgovska in turistična usmeritev, ob njiju pa še računalniško-tehnična smer.

Edina dvojezična izobraževalna ustanova v zamejski Italiji je dvojezični šolski center v kraju Špeter v Videmski pokrajini. Leta 1984 je bil ustanovljen privatni dvojezični vrtec, tri leta kasneje je začela delovati še osnovna šola. Vrtec in osnovno šolo so na podlagi zaščitnega zakona leta 2001 poddržali, s šolskim letom 2007/2008 pa so v Benečiji odprli tudi dvojezično nižjo srednjo šolo, t. i. Državni večstopenjski zavod s slovensko-italijanskim dvojezičnim poukom. Dvojezični šolski center je tako postal večstopenjska šola. Na šoli se je uveljavil didaktični model, kjer se slovenščina in italijanščina uravnovešeno uporabljata kot učna jezika in sicer tako, da imajo otroci zjutraj pouk v enem jeziku, popoldne pa v drugem. Gre za model dvojezičnega pouka po principu poučevanja: en človek – en jezik, pri čemer oba učitelja nista hkrati v razredu, temeljne učne vsebine pa so obravnavane v obeh jezikih.

Študij slovenskega jezika in književnosti v zamejski Italiji omogoča Univerza v Vidmu, in sicer Fakulteta za tuje jezike in književnosti, poleg tega pa osnovni študij slovenskega jezika, književnosti in zgodovine ter antropologije

¹⁹ V šolskem letu 2009/10 je zaživela Večstopenjska šola na Vrdeli, v kateri sta združeni Nižja srednja šola Sv. Cirila in Metoda in Didaktično ravnateljstvo Sv. Ivan.

Slovencev poteka tudi na Fakulteti za izobraževalne vede na nivoju razrednega pouka. V Trstu je mogoče študirati slovenski jezik na Filozofski fakulteti v okviru dodiplomskih študijskih smeri Sodobni tuji jeziki in kulture, Literatura oziroma Medkulturne vede in tehnike. Na Oddelku za tuje književnosti, komparativistiko in kulturološke študije je mogoče slovenščino študirati kot glavni diplomski predmet in s tega področja tudi diplomirati. Slovenščino je mogoče v okviru tržaške univerze študirati tudi na Izpopolnjevalni šoli za poučevanje na srednjih in višjih srednjih šolah, prav tako pa diplomski študij slovenščine omogoča tudi Visoka šola modernih jezikov za prevajalce in tolmače v Trstu.

4 Slovensko šolstvo v Porabju

Porabsko šolstvo, v katerega so poleg madžarskih, nemških in romskih otrok vključeni tudi slovenski otroci, je del madžarskega šolskega sistema, ki se imenuje narodnostno šolstvo in razlikuje štiri vrste dvojezičnega oz. narodnostnega pouka: narodnostne šole z jezikom narodnosti kot učnim predmetom,²⁰ narodnostne šole z razširjenim poukom materinščine,²¹ dvojezični pouk²² in narodnostne šole z jezikom narodnosti kot učnim jezikom.²³ V Porabju je torej slovenščina kot materni jezik tam živeče slovenske skupnosti na vseh stopnjah vzgojno-izobraževalnega procesa (od vrtcev do gimnazije) prisotna večinoma le kot učni predmet.²⁴

Vrtcev, v katerih poučujejo otroke slovenski jezik, je v Porabju šest: Gornji Senik, Dolnji Senik, Sakalovci, Slovenska ves, Monošter

in Števanovci.²⁵ Usvajanje slovenskega jezika na tej stopnji temelji predvsem na igri, petju, slikovnih podobah ter sodelovanju z mursko-soboškimi vzgojiteljicami, ki enkrat tedensko pomagajo pri pedagoškem delu. Slovenski jeik se učijo vsi otroci, ki so vpisani v vrtec, tudi če so to madžarski otroci.

Osnovne šole, kjer se učijo slovenski jezik, so v Števanovcih, v Gornjem Seniku in v dveh šolah v Monoštru.²⁶ Dvojezična osnovna šola Jožefa Košiča v Gornjem Seniku je v šolskem letu 2005/06 uvedla dvojezični program, to pomeni, da se poleg petih ur pouka slovenščine na teden vsi predmeti delno poučujejo dvojezično. Enak program so v šolskem letu 2007/08 začeli postopoma uvajati tudi v Osnovni šoli Števanovci, večinoma pa imajo šole še vedno t. i. narodnostni program razširjenega pouka slovenske materinščine, kar pomeni pet ur slovenščine tedensko, poleg tega pa lahko otroci izberejo še enega ali dva predmeta, pri katerem imajo delni dvojezični pouk. Na obeh osnovnih šolah v Monoštru (Osnovna šola Istvana Szechenyija in Osnovna šola Aranya Janosa) poteka pouk slovenščine samo fakultativno, to pomeni 1-2 uri tedensko.

Gimnazija Mihaly Vörösmarty v Monoštru je edina gimnazija v Porabju, ki jo obiskujejo tudi porabski Slovenci. Imajo štiri in osemletni gimnazijski program. Od leta 1993 imajo možnost opravljati maturo iz slovenščine kot učnega predmeta s statusom narodnostnega jezika. Srednja strokovna šola Bela III v Monoštru deluje že več kot 100 let. Poklici, za katere se tam učijo, so različni: informatika,

20 OŠ Števanovci, OŠ Monošter in podružnična šola v Sakalovcih.

21 Jezik manjšine je učni predmet, poleg tega pa lahko otroci izberejo še enega ali dva predmeta, pri katerih pouk poteka v materinščini. Takšna OŠ je v Gornjem Seniku.

22 Dvojezičnega pouka (enakovreden položaj slovenščine in madžarščine) v Porabju ni, pojavljali so se sicer poskusi pri nekaterih nejezikovnih predmetih, vendar so bili bolj ali manj neuspešni.

23 Porabci nikoli niso imeli vzgojno-izobraževalnih ustanov v svojem maternem jeziku.

24 V šolskem letu 2008/2009 je bilo v slovenski narodnostni pouk v šolah in vrtcih vključenih 262 otrok.

25 V vrtece je v zadnjih letih konstantno vpisanih okrog 100 otrok, med katerimi jih le peščica obvlada slovenski jezik.

26 Pouk slovenščine na vseh štirih šolah obiskuje približno 140 učencev (na števanovski vsi, na gornjeseniški 90 %, na monoštrskih 10 %).

mizarstvo, trgovina, avtomehanika, gostinstvo, naravovarstvena dela, ključavničarska in šiviljska dela. Približno 10 % učencev, ki se priznavajo kot Slovenci, prihaja iz porabskih vasi, a žal jih od teh slovensko razume zelo malo, slovensko pa se jih pogovarja še precej manj. Učijo se slovensko slovnico in književnost.

Slovenski jezik, književnost in kulturo je v Porabju mogoče študirati na Visoki šoli Daniel Berzsenyi v Sombotelu. Ustanova obstaja že od študijskega leta 1968/69. Leta 1974/75 je bil v Sombotelu ustanovljen stalni lektorat za slovenski jezik, leta 1980 pa Katedra za slovenski jezik in književnost, ki je bila ustanovljena kot narodnostna katedra z namenom, da bi porabski Slovenci lahko ohranjali in razvijali svoj materni jezik tudi na visoki ustanovi. Na začetku je bilo tam precej študentov iz Porabja, vendar danes slovenski jezik študira le malo študentov. Študij je dvopredmeten, redni in izredni ter traja osem semestrov. V letih od ustanovitve je pri njih diplomiralo okrog 60 študentov.

5 Namesto zaključka

Nacionalni šolski sistemi, v katere so vpeti manjšinski šolski sistemi, so v določeni meri zaviralci poslanstva manjšinske šole, po drugi strani pa dopuščajo tudi precejšno fleksibilnost (na primer glede metod poučevanja, predelanih vsebin ...), tako da je kvalitetna usposobljenost pedagoških kadrov pomemben dejavnik uspeha manjšinskega šolstva. Statistika kaže, da se v zadnjih letih tako v Italiji kot v Avstriji in tudi na Madžarskem srečujejo s povečanim zanimanjem za učenje slovenskega jezika, a ne toliko v okviru svoje narodne skupnosti, saj narašča povpraševanje za učenje slovenščine tudi s strani pripadnikov večinskega naroda. Znanje slovenščine namreč postaja vse bolj koristno v evropskem pogledu. Tudi to je svojevrsten izziv, ki so se mu prisiljene prilagajati vzgojno-izobraževalne institucije v zamejstvu (prilaganje učnih načrtov, prenavljanje učnih programov in pripomočkov za učenje slovenščine, stalna

strokovna izpopolnjevanja učiteljev slovenščine), hkrati pa se kaže velika potreba po dodatni ponudbi učenja slovenščine v obliki klasičnih in specializiranih tečajev, učenja na daljavo itn.

Slovenščine torej po eni strani pridobiva na ugledu, ne gre pa pozabiti, da se po drugi strani v družinskem in izvenšolskem okolju slovenska govornica vse manj sliši, česar pa še tako dobri učni programi in kvalitetni pedagoški kader žal ne morejo spodbuditi.

Literatura

- BERNJAK, Elizabeta, 2005: Izginjanje manjšinskega jezika v narodnostni in dvojezični šoli ob slovensko-madžarski meji. Hladnik, Miran (ur.): *Vloga meje. Zbornik Slavističnega društva Slovenije* 16. Ljubljana: Slavistično društvo Slovenije. 37-49.
- BOGATEC, Norina, 2004: *Slovenska državna šola v Italiji pod drobnogledom*. Trst: SLORI.
- DESTOVNIK, Irena 2001: Dvojezično šolstvo na Koroškem. *Koroški koledar*. 21-191.
- DOMAJ, Teodor, 2004: Manjšinsko šolstvo na Koroškem na zgodovinski prelomnici. *Slovenščina v šoli*. 9/3. 44-56.
- DUHOVNIK ANTONI, Andreja, 2006: Slovenska šola v Italiji. *Geografija v šoli* 15/3. 12-18.
- GRUDEN, Živa, 2004: Dvojezična šola v Špetru odprta navzven. *Slovenija.svet* 1/6. 31-33.
- KERN, Damjana, 2009: Vloga manjšinske šole pri ohranjanju slovenskega jezika in kulture. *Jezik in slovnost* 54/1. 55-71.
- OGRIS, Tomaž, 2007: Položaj slovenske manjšine na Koroškem v luči dvojezičnega šolstva. *Geografija v šoli* 16/1. 3-11.
- PERGER, Valerija, 2006: O Porabju in porabskih Slovincih danes. *Geografija v šoli* 15/3. 3-11.
- PERGER, Valerija, 2004: Model narodnostne šole v Porabju in prisotnost slovenskega jezika v njem. *Slovenščina v šoli* 9/3. 70-80.